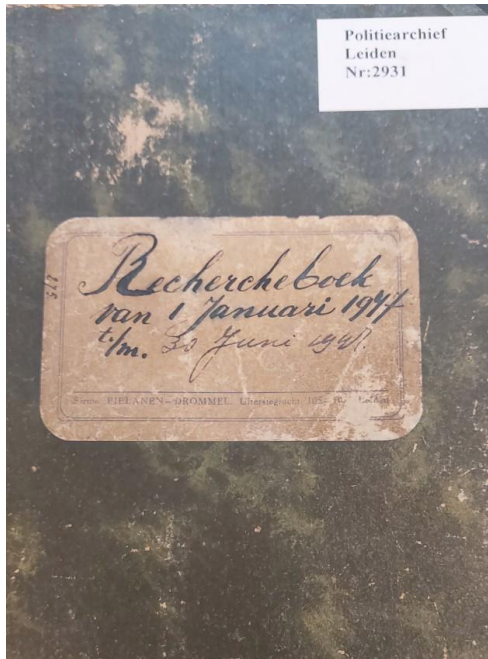

Verslag lezing: Politiearchieven WO II ontsloten

Door: Jan Leeuwenhoek

18 oktober 2022

De lezing van vanavond over de politierapporten 1940-1945 wordt verzorgd door Leida van Hees en Cor de Graaf van Erfgoed Leiden e.o.

Leida vertelt over hoe het project is vormgegeven. Het archief is twee jaar bezig geweest met digitaliseren met behulp van veel vrijwilligers. Het gaat om maar liefst 28 strekkende meter papier! Enerzijds gaat het om de zgn dag- en nachtrapporten van de politie in Leiden in de oorlog. In die rapporten zijn alle gebeurtenissen chronologisch geregistreerd. Anderzijds

gaat het om de processen verbaal in die periode. Die bevatten alle strafbare feiten met de relevante aanwezige informatie daarover. Leida geeft aan dat het om veel soorten informatie gaat. Er zitten uiteraard veel specifiek oorlog gerelateerde gegevens in. Dit gaat bv. om het ophalen van Joden uit hun huizen. Daarnaast werden ook de “gewone” kleine zaken genoteerd in deze bestanden. Naast het belang van het ontsluiten van deze gegevens voor individuele burgers hoopt Leida dat er ook grotere vragen kunnen worden beantwoord, bv. door vergelijkingen te maken met andere databases, zoals over ontwikkelingen in de jaren in de oorlog. Zijn er bv. ontwikkelingen in het stelen van fietsen, van persoonskaarten? Of kunnen we informatie vinden over het stelen van voedsel in de hongerwinter?

Hoe heeft het project feitelijk vorm gekregen? Eerst is alles gescand. Dat was best veel werk; zo moest het dunne papier van de rapporten eerst worden gestreken..... Om het einddoel –het kunnen doorzoeken- optimaal voor te bereiden is aan de vrijwilligers gevraagd om de dag- en nachtrapporten woord voor woord over te typen in precies de schrijfwijze van het rapport. Die rapporten kunnen daardoor nu op heel veel manieren worden doorzocht. Er zijn zo’n 150 vrijwilligers mee bezig geweest. Je kunt nu zoeken op alle persoonsgegevens, beroep, locatie/straat, soort ongeval

etc.. Van de processen verbaal zijn geen transcripties overgetypt. Steeds zijn de eerste pagina's gescand en via de trefwoorden zijn die te vinden. En zo kan je het gehele proces verbaal downloaden.

Veel werk heeft ook gezeten, geeft Leida aan, in het maken van een handleiding voor de vrijwilligers. Dit om een uniforme toepassing te realiseren. De dag- en nachtrapporten in Leiden zijn afgerond en raadpleegbaar op de site. De processen-verbaal zijn nog niet allemaal af. Naast Leiden zal ook Katwijk in de komende periode worden afgerond.

Gevraagd wordt in welke andere gemeenten deze gegevens bewaard zijn. Dat zijn er niet zo veel. In onze regio gaat het om Leiden, Katwijk en Noordwijk (deels bewaard). In Amsterdam is ook veel bewaard en dat staat op de website van hun archief. Genoemd worden ook Utrecht, Rotterdam en Drenthe. Voor dit project is geld beschikbaar gesteld door het Mondriaanfonds. Landelijk is er veel weggegooid. Het stond ook in Leiden op de vernietigingslijst, geeft Cor aan, maar dat is gelukkig voorkomen!!

Cor de Graaf vervolgt de lezing. Het bestand bevat zo'n 257.000 namen. Er waren 7000 diefstallen, 2300 ongevallen, 400 verzetsdaden en er is informatie over 117 vervolgingen van joodse burgers. Er is ook een werkgroep Oorlogsbronnen, waar Cees-Jan bij betrokken is.

Cor geeft aan dat er regelmatig vragen binnen komen bij het archief en hij wil ook graag weten wat wij, als leden NGV-Rijnland, ervan vinden. Voorbeeld: laat die oorlog nu eens rusten; niet nodig dit uit te zoeken. Niemand van de aanwezigen blijkt het hier mee eens. En wat te doen met persoonsgegevens? Die kunnen best gevoelig zijn. Als regel blijven deze in de bronnen staan, omdat het openbare bronnen zijn. Wel worden soms gegevens van –toen minderjarigen en thans nog levenden- bedekt met een zgn zwart gordijntje. Geboorteadvertenties waarop een swastika staat: als het om nog levende mensen gaat, dan is hierover contact met het archief mogelijk geeft Cor aan. Maar ook als vermeld wordt dat je als kind een appeltje stal en je bent nu 95 jaar oud, dan wordt er wel een mouw aan gepast. Over overleden personen wordt wel alles wat in deze –openbare-bron staat gepubliceerd.

Cor vertelt ook over al gedane onderzoeken op basis van deze mooie bron.

Er is bv. opgenomen, dat er veel persoonsbewijzen werden gestolen. Mensen gaven dat aan om een nieuw persoonsbewijs te krijgen. Cor vermoedde, dat er vaak feitelijk sprake was van het gebruiken van deze bewijzen door het verzet om mensen een gefingeerde identiteit te kunnen geven. Omdat er in het stadsdeel De Kooij veel communisten woonden, waarvan er relatief veel personen in het verzet zaten, veronderstelde Cor, dat er vanuit De Kooij relatief veel “gestolen” persoonsbewijzen bij de politie waren aangegeven. Dit blijkt uit de data *niet* het geval te zijn.

Een ander onderzoek is gehouden naar opgepakte Joden in het huis van J.J. van Weeren aan de Herengracht 74. Zij werden, naast Van Weeren zelf, opgepakt en via andere bronnen is gezocht naar wat er verder met hen gebeurd is. Het bleek dat zij via Den Haag en Westerbork uiteindelijk in Sobibor terecht zijn gekomen, waar hen een vreselijk einde wachtte. De heer Van Weeren heeft de oorlog wel overleefd; hij overleed in 1963.

Deze gegevens bevatten ook meldingen aan de brandweer. Toen was er één centraal nummer en dat was van de politie, die dit vervolgens doorgaf aan de brandweer. De scans bevatten de gegevens van de eenheid aan de Zonneveldstraat. Maar omdat alles werd doorgegeven aan die eenheid, kunnen we wel spreken over een dekking over heel Leiden. Het gedigitaliseerde bestand kan worden doorzocht op: [**www.dossier071.nl**](http://www.dossier071.nl)

Ab dankt Leida en Cor voor hun interessante en inspirerende lezing. Je kon een speld horen vallen, zegt Ab en dat is bijzonder!